

הכינוס השנתי בחג השבועות שייסד הרב נריה זצ"ל בישיבת כפר הרא"ה

"ברם זכור לטוב אותו האיש ויהושע בן גמלא שמו, שאלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל". הגמרא בב"ב כ"א, א מסבירה מה עשה יהושע בן גמלא, ומדוע תרומתו כה משמעותית. אין ספק שבדורות האחרונים בין שאר ה"יהושע בן גמלא" שהצילו את התורה ולימודה שמור מקום של כבוד לרב משה צבי נריה זצ"ל, שהלך לעולמו לפני שלושים שנה ב"ט בכסלו תשנ"ו, לאחר כמעט פ"ג שנים עמוסות וגדושות בתורה ועבודה וגמילות חסדים. לא אאריך כאן בתיאור מעשיו בהקמת ישיבת בני עקיבא בכפר הרא"ה ושאר המוסדות שבאו בעקבותיה, ולא על כלל פעילותו בחינוך הנוער ובבניית דורות של תלמידים ותלמידות, ציבור גדול של שומרי תורה ואוהבי העם והארץ. דברים אלו ידועים, ואין צורך להאריך בהם. בשורות הבאות אגע בנקודה אחת מתוך שלל פעולותיו, והיא הכינוס התורני בחג השבועות בישיבת כפר הרא"ה. פרט זה יש בו כדי ללמד על הכלל בשני מובנים. הראשון, ישנם בתוך פרויקט זה נקודות החוזרות על עצמן בכל עשייתו רבת השנים, וממנו נבין את דרך פעולתו של הרב נריה במקרים אחרים. והמובן השני הוא שפרט זה השפיע באופן ישיר על הגעתם של תלמידים לישיבת כפר הרא"ה, וממילא באופן רחב יותר על עיבוי השורות של הנוער לומד התורה, מה שהיה נצרך מאוד באותן שנים, וממנו צמח כל מה שצמח בשנים הבאות. נביא בעיקר ציטוטים, לעיתים ארוכים יחסית, שכתבו משתתפים בכינוס, כדי לטעום מהחוויה ההיא כפי שתיארו אותה על אתר ולאחר זמן.

ישיבת כפר הרא"ה הוקמה בחודש מרחשון ת"ש, וכבר זמן לא רב אחר כך אנו קוראים תיאור של חג השבועות בישיבה¹, בו שותפים התלמידים הקבועים וגם האורחים מתנועת בני עקיבא שבאו להתרשם ולהתבשם ממנה. כך כתב אחד הנוכחים בחודש סיון תש"ב²:

כינוס תורני, חידוש הוא שחידש בית מדרשו של כפר הרואה. כנסייה לשם

1 ב'ספר בני עקיבא' (בעריכת יצחק לב, ת"א תשי"ט) עמ' 43 נכתב: "בתקופה זו ואף לאחר מכן ראה הארגון חשיבות רבה בפעולות כלליות, ככינוסים ארציים, כינוסים מחוזיים, פגישות ארציות של שבטים וכדומה. כך החל הכינוס התורני בישיבת בני עקיבא בשנת תש"א, והפך לכינוס שבט הרא"ה בישיבה שנערך מדי שנה בשנה בחג השבועות". משמע שכבר בתש"א החל הכינוס, ועם הזמן נוצרה ההתמקדות בילדי כיתה ח'.

2 הדברים מופיעים ב'ספר בני עקיבא' עמוד 190, לא צוין שם הכותב.

תורה בחג מתן תורה - ביטוי למהותה של עצרת. ערב שבת, מחצית היום. הבאים החלו מתכנסים, קרובים ורחוקים. הישיבה מקבלת את באיה בסבר פנים. האולם הגדול בקומת הבית, שכל השנה סגור על מסגר, נפתח בפני הבאים. בערבו של יום נתכנס הכינוס לשיחה של פתיחה, ורבו של הכפר מברך את באי המועד. לפנים היה איש ישראל עולה שלוש פעמים בשנה לבית ד' לירושלים, מהאור האלוקי השופע מן הקודש הייתה נשמתו שואבת את חיותה. "משחרב בית המקדש אין לו לקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה", בתי מדרשות ואוהלי תורה המה בתי המקדש כיום, בהם ומהם אנו צריכים לינוק מזון נפש. ואף ראש הישיבה בדבריו מבקש לראות את האורחים לא כאורחים מבחוץ, אלא כחברים מבפנים - "בני ישיבה ליומיים". לאחר השיחה נתפקדו האורחים, חולקו לעדות, ועל כל עדה מדריך - חבר מחברי הישיבה.

שבת זו של ערב חג היא כפתיחה והכנה לגופו של חג. תפילה של שבת בנחת ורוממות גיל. הסעודה של שבת כהלכתה בנועם זמירות, הכל כמנהג הישיבה. מחציתו הראשונה של יום - הסדר הרגיל בישיבה קודש ללימוד, מחציתו השנייה לטיול לשיחה ולמנוחה. האורחים, עדות עדות על מדריכיהם, פושטים בסביבה, מסיחים בתולדות הישיבה, שואלים לימים ראשונים, ונהנים מזיוו של עולם. בשעת בין הערביים מתכנסים ללמוד, להיכנס לחג התורה מתוך לימוד. ומשהחשיך, שוב קולחת לה השיחה.

יום טוב ממשמש ובא. יש לכוון את הלב ליום הגדול. וכבר העריב היום, ועמדו כוכבים ברקיע, ועדיין לא עמדו להתפלל, שכן המנהג בליל שבועות לאחר את תפילת ערבית. "שבע שבתות תמימות תהינה".

בחצות הלילה החלו בלימוד. האולם הגדול, הוא חדר האוכל, מואר באור יקרות, והוא והאכסדרה שלפניו מלאים חברים. יש לומדים ביחיד, יש לומדים בשניים, ויש לומדים בחבורה גדולה. לומדים מסכת ביכורים, לומדים עם הרע"ב ותוספות יו"ט. והמעמיק יעמיק עד פירוש הר"ש והרמב"ם. בין פרק לפרק הפסקה לזמר, לריקוד ולטעימת מזונות, לעודד את הלבבות ולהדיר שינה מעין. וכך כל הלילה, עד שיאמר הרואה ברקאי, האירו פני כל המזרח עד שבהרי אפרים. עמדו חסידים ואנשי מעשה שבחבורה, ירדו לכפר, טבלו במקווה כמו ששנינו "חייב אדם לטהר עצמו ברגל", ועד שהחלה חמה עולה בשיפולי רקיע עמדו בשירת אקדמות.

אחרי הצהרים הרצאה על "שיטות במנין המצוות". המרצה - חבר מאחת הקבוצות - מונה את השיטות במנין המצוות, מימי התנאים עד ימי הפוסקים

ששיטתם מקובלת בידינו. ובסיום הדברים מוזכרת גם מטרת הכינוס: אחר הרצאה "שיחת הכינוס" דיון בשאלות חוגים לשיבה בסניפים - ובאופן רחב יותר על הגברת תלמוד תורה בתוכנו. הישיבה שעוד מעט ותמלאנה שנתיים לקיומה זקוקה בעתיד הקרוב לתוספת חברים משורות הארגון. עד עתה הייתה הישיבה שביל יחידים, עתה כשהודות לה' חדרה במידה מרובה ההכרה בצורך לימוד תורה בליבות חברים, צריכה הישיבה להיהפך לדרך הרבים. בכל סניף צריך להתארגן "החוג" לקראת הישיבה. כל חבר טרם צאתו לחיים עליו לסור לשנתיים-שלוש לשיבה, ובמיוחד חברים הרואים את דרכם עולה לקבוצה. היציאה לשיבה צריכה שתהא מכוונת מתחילה. חבר היוצא לשיבה עליו לדעת לאן הוא יוצא - מהותה המיוחדת של ישיבתנו דורשת הכנה קודמת.

בדיון שנתעורר לאחר השיחה השתתפו הרבה חברים. יש לדון על צורת החוגים, תוכנם ומגמתם. יש רוצים לראות ב"חוג" את העושים והמעשים לתלמוד תורה בסניף. אין להסתפק בלימוד שטחי של הפרק היומי. יש להקים חוגים ללימוד משנה וגמרא. הלימוד צריך להיות חלק מהאווירה הכללית ומהווי החיים בסניף.

בסיום באה מסיבת החג, תחילתה בדבר שירה, פלוני מלמד ניגון חדש, וחבר כי יחזור לסניף יביא עמו מזמרת הישיבה. ודבריו של הרב מעודדים ומחזקים את הלבבות, ובכללות הכול - עמוסים מחשבות, רשמים הגיונות...

לאחר ארבע שנים, בשנת תש"ו אנו מוצאים דיווח בביטאון התורני 'ההד'³⁷:

...המשטר הפנימי של הישיבה - חברת נוער בנויה על יסודות ממשל עצמי - נמצא כמתאים לרוחו של הנוער הארצישראלי. להישיבה כוח מושך, 90 אחוז מתלמידיה לא חלמו מעולם ללמוד בישיבה, ורק הודות לאורח חייה של ישיבה זו ופעולותיה המיוחדות לקירוב הנוער [כינוס תורני בשבועות, ביקורים בשבתות, מחנות חוגים ליד הישיבה] מצאו עשרות צעירים את דרכם לתורה. בכינוס התורני שהתקיים בחג השבועות השתתפו 70 צעירים. ליל שבועות עבר מתוך לימוד ער. במשך החג התקיימו שיחות בעדות ושיחות כלליות על התורה ועל הישיבה. באי הכינוס חזרו לבתיהם מתוך החלטה לחזור אל ספסלי הישיבה.

מדברים אלו ניתן להתרשם עד כמה הייתה ההליכה לשיבה חידוש בחוגי הנוער הדתי באותה תקופה, ועל תרומתו של הכינוס בחג השבועות לחיזוק מגמה זו.

אך מעבר להיות הכינוס דרך להבאת תלמידים לישיבה, ערכו היה רב לעצמו. שנתיים אחרי כתיבת התיאור הקודם, בחג השבועות תש"ח, בעיצומה של מלחמת השחרור, מתאר אלטר ורנר⁴ מהפלוגה הדתית של ההגנה את חג השבועות בבן שמן הנצורה, ומדבריו אנו למדים על השפעת הכינוס בכפר הרא"ה על מי שהיה בו:

משיצאה השבת והתקדש ליל החג חגונו חג מתן תורה בהתרוממות רוח רבה. אחרי סעודת החג נתכנסה הפלוגה לבית הכנסת לקיים תיקון ליל שבועות כראוי. למדו מסכת ביכורים, ובין פרק לפרק - שירה⁵. יודעי תורה שבינינו אמרו חידושי תורה. ביני לביני מתקשרת שיחה ערה. יש מי שמזכיר את לילות "התיקון" בישיבת בני עקיבא, ויש מי שמזכיר "ליל תיקון" בשטיבל של בית אבא, ומתוך כך שיחה על מתן תורה ועל חג הביכורים ועל דמות החגים... ובסיום השיחה עולה שירה למרומים.

שלוש שנים אחר כך בחודש אלול תשי"א הגיע הנער משה לוינגר, לימים אבי ההתיישבות היהודית ביהודה ושומרון, לישיבת כפר הרא"ה, ומדבריו⁶ אנו למדים עוד משהו על הכינוס:

הגעתי לישיבה בר"ח אלול תשי"א, עם פתיחת שנת הלימודים תשי"ב, כתלמיד חדש. אך עם הגיענו לישיבה שמעתי מפי תלמידים חדשים שגם הם זה עתה החלו את לימודיהם בישיבה, שהם חזרו מ"חופשת הכנות". מהי "חופשת הכנות" שאלתי? - היינו כאן בכנס תורני בחג השבועות יותר ממאה תלמידים, ובמוצאי חג השבועות אמר לנו הרב נריה: מהיום - יום מתן תורה - אתם תלמידים קבועים כאן בישיבה, רק נאפשר לכם "חופשת הכנות". לכן אכן חזרנו עתה מ"חופשת הכנות" - זהו סיפור ששמעתי מפי התלמידים הצעירים החדשים.

כלומר, הרב נריה דאג לומר במפורש לתלמידי כיתה ח' שבאו לכינוס בשבועות, שמכאן ואילך הם כבר שייכים לישיבה, ורק בינתיים הם מתכוננים לכך בביתם. מה שנאמר לרב לוינגר בהגיעו בחודש אלול לישיבה, מצביע עד כמה הדברים נכנסו ללב השומעים.

4 מחניים י עמ' 28 "שבועות בבן שמן הנצורה".

5 "בשיחה על צעדיו הראשונים בבני עקיבא נשאל הרב נריה מניין שאב את ההשראה לטפח את יסודות השירה והריקוד. בניגון חינוכי השיב ואמר - היה ברור שזאת תנועת נוער, שאין מקום ללחצים, וראוי לתת לבני נוער כלים להתמודדות מתוך אווירה שיוצרת חוויה. לא היה צריך פילוסופיה מיוחדת כדי לקלוט ששירה, זמרה, וריקוד הם גורם מלכד, ויוצרים קשר חברי. אדם מבין באופן טבעי ששירה מסודרת יוצרת אווירה, שריקוד מלהיב אותו, מחמם אותו. מה שטוב היה בישיבה בשמחת בית השואבה, בשמחת תורה ובפורים, ודאי טוב היה גם כאן" [שחר אורו עמ' 229].

6 מאורות נריה אלול ותשרי עמ' 210.

בתיאור יפה של הכינוס באותה שנה, תשי"א, שהשפיע כאמור על רבים מהנוכחים בו, נכתב כך⁷:

כל שנה בחג השבועות מתכנסים תלמידי כיתות ח' של בתי הספר העממיים בזרם החינוך המזרחי, חברי בני עקיבא בארץ, בישיבה שבכפר הרואה. כעולי רגל צעירים נראו חבורות הילדים בלכתם על תרמיליהם וילקוטיהם במעלה גבעת הישיבה. זיו-סיון עליהם, ואגלי זעה על לחייהם. מירושלים באו, מתל אביב ומחיפה, מבני ברק ומשדה יעקב. אכן, יש כבר מסורת לכינוס התורני - שומעים עליו ובאים. הפסימיסטים אשר דאגו שמא ימעטו באי הכינוס בגלל חוסר תעמולה - נחה עליהם דעתם למראה קבוצות הנוער הנהרות ובאות. ושמחה יתירה הייתה למראה הוותיקים, אשר רק תמול שלשום ישבו כאן ולמדו, והנה עתה בצאתם להמשך לימודים או לרכישת מקצוע נמשכו אל בית תלמודם, לשבת על ספסליו ולהימצא בין כתליו בחג מתן תורה. בשעה הקבועה התפקדו באי הכינוס, חולקו לקבוצותיהם וקבלו את מדריכיהם. אף הוגד להם כי מעתה הם נכנסים למסגרת הישיבה, למשמעת סדריה, והרי הם 'בני בי-רב דתרי יומי' ללימוד ולתפילה, לרצינות ולנימוס. על פי המדריך יחנו ועל פי ילכו - ואת משמרת הישיבה ישמורו. ולמדריכים הוגד: קחו איש קבוצתו, ועליכם והושבתם אותם קבוצה במקומה - 'לכו נרננה לה'.

לא היו רגעים מעטים ובית הישיבה נתמלא עד אפס מקום. שולחנות הובאו וספסלים נוספו, ולובן חולצות הבהיק על פני האולם המואר והמקושט. ברושים רעננים הרימו ראש מסביב - ועל ידם בנינו כשתילי זיתים ארץ ישראליים שזופים, צברים תוססים, וחן מולדת על פניהם.

קבלת שבת - נוסח הישיבה. שירה כללית מלכדת, מרוממת, משרה רוח רצינית-חגיגית. ואחרי זה השיחה: פרשת במדבר - פרשת המפקדים, וביניהם מפקד מטה לוי, 'לגיון של מלך'. שומרי משמרת הקודש - לא קל הדבר. יש צורך בהכנה מוקדמת. יש להתכונן לכך מגיל ילדות קדומה. אכן, לא סתם כינוס לנו - כי אם כינוס לשם גיוס, גיוס לגיונו של מלך, לשמור על משמרת התורה, על בית הניצוץ.

ומקשיבים הצעירים והעיניים מתרחבות: ואתה רואה פתאום כי לא ילדים יושבים לפניך כי אם אנשים, אנשים מישראל. אנשים הנושאים בליבם את צער האומה, את כאבה ואת סבלה ואת אחריותה. ויותר משמוחם הרופס מבין ותופס, לבם הטהור חם ומרגיש. 'וכולהון מתעטרין בנשמתין חדתין'...

7 זרעים תשי"ד. לפי בדיקה של השנים הסמוכות, שבועות חל במוצאי שבת בשנת תשי"א.

וביום השבת - רבים משתלבים כבר יפה בסדר יומה של הישיבה, בשעות הלימוד ישבו כבר חבורות על מדריכהם ולמדו יפה, והתפלאו על עצמם ועל ישיבתם: הגם אנחנו בשוקדים? ו'מצוה גוררת מצוה' גם מחוץ לסדר הקבוע. הנה הינם: הללו יהיו פעם 'מתמידים' בישיבה, אל הנערים האלה התפללנו...

שעות ההפסקה חלפו מהר, וחברי הישיבה מזדרזים ועולים ללמוד, כי כן דבר הישיבה מימים ימימה: להתחיל בלימוד ערב שבועות בעוד היום גדול, לקבל את פני החג מתוך תלמוד תורה. והנה הציבור מתחמם... וקול התורה נישא ונושא, ובאי הכינוס עולים ורואים, ומיד פונים לארון הספרים ומוציאים משניות וגמרות ומתיישבים גם הם ללמוד. והי ערב ויהי ליל, נגלל אור מפני חושך, והלימוד נמשך והולך. חם בלב וטוב בעיניים, ונוח שימשך יותר ויותר. ברם יש זמן למשנה ויש זמן לתפילה. עדיין לפנינו ליל שימורים, ואין מלכות נוגעת בחברתה.

אז הרינה במחנה: כה אמר ה', זכרתי לך חסד נעורייך, לכתך אחרי במדבר... והשיר המסורתי של הכינוס התורני: 'עליונים ששו, עליונים ששו בקבלת תורה, בקבלת תורה'.

ושוב שיחה: על הנעשה והנשמע. על עשייה שמכשירה את השמיעה, על עולם ללא תורה, ועל ה'בר מצוה' של העולם ביום ו' בסיון. על עם סגולה, עם תורה, ועל בניו המקדשים שם שמים ברבים. וכך ניגשים לתפילת ערבית, לקבלת עול מלכות שמים, ל'שמע ישראל' בליל התקדש חג מתן תורה.

...דרור קורא עד חצות ליל, הרוצה לישון - ילך לישון. ולא עוד אלא שרצוי הדבר, למען שאפשר יהיה ללמוד אחר כך. אולם הגיע חצות לילה, מיד עברה קבוצת חברים בשירה על פני החדרים להעיר ישנים ולהקיץ נרדמים. קמו חברים משנתם, נתעוררו והתגברו כאריות לעבודת הבורא, ולא עברה שעה קלה ואולם הישיבה נתמלא כולו, והלימוד המזרז הקיף את כולם. חברי הישיבה לומדים זוגות וזוגות, ובאי הכינוס - בחבורות, מדרך ועדתו, מדרך ועדתו. הספר פתוח, והפה מתגבר בתורה, והדברים שמחים כנתינתם מסיני.

סיימו פרק ראשון בביכורים ויפתחו החברים בשיר, וקמו ונשתלבו כולם למעגל גדול, והקיפו את אולם הישיבה בריקוד מלהיב ומלהיט, ושבנו משולהבים איש אל חברו ואיש אל חברתו, ונשתלבו שוב במעגל הלימוד, וכך היו לומדים והולכים כל אותו הלילה. פרק לימוד, ובין הפרקים - ריקוד. סיימו ביכורים והתחילו בענייני היום - 'בחודש השלישי', עשרת הדברות, למען דעת מה מיום, למען דעת ולמען הבן.

ובאשמורת הבוקר זרזו טהורים עצמם לרדת לטבילה. ותהי שירת הסיום לסדר הלימוד 'אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל! וכך היה ההמון הצעיר החוגג ומריע הולך בקול זמרה עד שהגיע למקווה. ירדו וטבלו, עלו ונסתפגו, וחזרו מרועננים לגבעת הישיבה. עמדו בראש הגבעה ושרו: 'ישראל עם קדושים! קומו לעבודת הבורא! מיד קמו הנחשלים והמפגרים אשר 'חטפו תנומה', ועלו לתפילת השחר. עמד מי שעמד וברך בקול למען הוצא הערים ידי חובתם, שרו כולם יחד 'אתה נגלית', וייחדו ליבם ליוצר נשמתם ש'אמר והיה העולם'. לאים פני החברים וחיבורים, ואור עליון קורן מהם, כי אל הר ה' צועדות רגליהם. אל הר האלוקים חורבה... וכך היו מתפללים.

אחרי התפילה סעדו סעודת בוקר של חג כהלכתה, וברכו ברכת המזון ופרשו איש איש לחדרו וחבורה לפינתה. על הגבעה הושלך הס, ומקבלי התורה ברצון שקעו בשנת ישרים נעימה.

ובצהרי יום - שוב סעודה. נפוגה עייפות הלילה, ובמקומה באה איזו התעוררות פנימית מתוך תחושת החוויות של ליל השימורים והלימודים. ושוב עולים לאולם הישיבה, 'מתכנסין חבריא לבי אידרא' ויושבים ללמוד מזוזים ומשוקדים. והפעם כבר לא כאורחים הסוקרים את סביבתם, התוהים על מה שנעשה כאן, אלא כוותיקים וקבועים, המכירים את מקומם ורגילים בו - 'קביעים כן תהוון בהנהו חברתא'.

ומעיצומו של לימוד עוברים לשיחתו של יום, שיחת הכינוס הכללית על 'תורה מה תהא עליה', שיח טיול בסביבה הקרובה והרחוקה, במקומות שחג השבועות נוהג באכילת לביבות, מנהג שאינו נהוג כל עיקר... וחזרה אל עצמנו, אל תפקידנו, שלא תשתכח תורה מישראל. ודברים ברורים ומפורשים כי 'כבד את אביך ואת אמך' לא נאמר ביחס להתנגדות הורים ליציאת בניהם לישיבה. וכשם שאם אמר לו אבא 'אל תחזיר את האבידה - אין שומעין לו', כך כשהוא אומר 'אל תעסוק בתורה' אין שומעין לו. אבידת תורה זוהי אבידה שאינה חוזרת, ועלינו להחזיר את האבידה אל כלל ישראל - לא נוכל להתעלם.

בינתיים הגיע זמן המנחה. נכנסים מהורהרים ומתפללים בדבקות, בחמימות, הולמים הלבבות הצעירים ונשמת שדי תלהטם. וכעלות המנחה שטחו להם החברים שטוח על פני רחבת הדשא הירוקה, הצופה פני הכפר. מלבין כפר הרואה על בתיו, מוריק על עציו וגינותיו, ורוח ים צוננת נושבת ומשובבת נפשות.

ועם צאת הכוכבים מתיישבים למסיבת סיום וסיכום. שירה אדירה פורצת מפיות צעירים, שירה כובשת לבבות. שירה חותמת ומסכמת, שירה מחברת

ומקשרת... נשמעים דברי סיום קצרים: שובו לכם לאוהליכם, שובו על מנת לחזור. הביאו את דבר הישיבה להורים ולמורים ולחברים. להתראות ב'מחנה החוגים' - לשנת הלימודים הבאה על ספסלי הישיבה!

וכשלוש שנים אחר כך תיאר את הדברים הרב שילה רפאל⁸, בהיותו נער צעיר:
 ערב שבועות. השמש שוקעת בפאתי מערב. כדור אש אדמדם הוטל אל תוך ים התכלת וצלל לאיטו באופק הרחוק. אוירת חג נסוכה על פני בתי כנסיות ומדרשות ברחבי הארץ. הסיפורים האחרונים לקראת חג מתן תורה - נעשו. שומרי מסורת ומצוה הכינו להם את 'תיקון ליל שבועות' ופנו איש איש לבית תפילתו. ואותה שעה בעמק חפר: "עליונים ששו, עליונים ששו, ותחתונים עלזו, בקבלת תורה תורה מסיני" - שיר זה בוקע ועולה מתוך כותלי הישיבה, מפי 350 חברה ואורחיה בני שבט הרא"ה - באי הכינוס התורני. לפתע קם הרב נריה ופותח את שיחתו. זקנו השחור מתנופף ברוח הקלילה, ועל פניו רון עלומים ושמחת נעורים. הוא מדבר על תפקידו של הנוער הדתי במדינה. מדינת ישראל קמה, ועלינו להופכה למדינה דתית-חלוצית ברוח התורה. עלינו להתלכד ולהתגבש.

לאחר השיחה מתקיימת תפילת ערבית בנעימה חגיגית. בשירת "חג שמח ומבורך" ובלחיצות ידיים יורדים החברים לארוחת הערב. לפני פורצים חברי הישיבה בריקוד סוער. הריקוד נמשך ואיש אינו מסוגל לעצור בעדו. בזרם נסחפים גם באי הכינוס, שהפסיקו באמצע את אכילתם. הרוקדים נכנסים בסערה לחדר האוכל, וממשיכים לרקוד בין השולחנות, בליווי מחיאות כפיים. פלטיאל, חבר ההנהלה הארצית, מפסיק את הריקוד, וכולם מסיימים את ארוחתם ופונים לחטוף תנומה קלה עד לחצות, כדי לאזור כוח ללמוד במשך הלילה.

בשעה 12 בדיוק נשמע קול שירה מופלא הבא להקיץ נרדמים: "ישראל עם קדושים קומו לעבודת הבורא". כל הישיבה קמה על רגליה ועולה לתיקון ליל שבועות. חברי הישיבה לומדים בחברותות, ואילו באי הכינוס מתכנסים עם מדריכיהם. הכל לומדים מסכת ביכורים. סיימו את הפרק הראשון, עולה הרב נריה ופותח בשירה אדירה של השיר המסורתי: "עליונים ששו ותחתונים עלזו בקבלת תורה מסיני, בקבלת יום זה עשרת הדברים". נשתלבו כולם למעגל גדול, ופרצו בריקוד. בסיום הריקוד ניגשים ללמוד פרק נוסף, ולאחריו שוב ריקוד

8 היה אחר כך רבה של שכונת קריית משה בירושלים ואב ביה"ד הרבני בה. נראה שמדובר כאן על שנת תשי"ד.

9 מתוך 'ספר בני עקיבא' עמודים 238-239.

סוער, וכך הלאה עד לסיום המסכת. מחוגי השעון זזו. הראו 03:30. כל אחד נוטל מגבתו בידו, ובשירת: "מקוה ישראל ה'" יורדים לטבילה במקוה. החברים הרדומים למחצה מתעוררים מחדש, ועייפותם נמוגה מהם לאחר הטבילה במים הקרים והזכים. עמוד השחר עלה, השכווי השמיע כבר את קריאתו. החברים עולים לאולם הישיבה רעננים. הכל מוכנים לקבל את פני ה' בשמחה וברננה, ובשעה 4 ניגשים לתפילת שחרית. לאחר התפילה סועדים החברים סעודת חג ופונים כל אחד לחדרו ולמיטתו, לנום עד לצהריים. לאחר סעודת הצהריים הולכים בני הישיבה ובאי הכינוס להכנסת ספר תורה בכפר הסמוך "חיבת ציון". שוב מתבלטים כאן חברי בני עקיבא המנהלים את השירה והיוצרים את אוירת השמחה. לאחר דבריהם של הרב ישראלי והרב נריה מוכנס ספר התורה לקול שירת 'שאו שערים'... השמש שוב שקעה, הכל נמצאים למעלה באולם הישיבה, והחברים עוברים מקודש לקודש, מקדושת החג לקדושת השבת. בין מנחה למערב שרה הישיבה את שירת בין הערביים: 'אילו היה לי כוח הייתי יוצא לשוק'... לאחר התפילה שוב סעודה חגיגית, בליווי ריקודים סוערים של בני הישיבה. הנשמה היתרה שקיבלת בערב החג עדיין לא ניטלה ממך. שבת. לאחר התפילה והסעודה מתקיים לימוד עצמי של בני הישיבה, ואילו לבאי הכינוס שיעור בפרשת השבוע מפי ר' אברהם צוקרמן. קול התורה בוקע, וניגון הגמרא מהדהד עד לסעודת הצהרים. לאחריה פעולות בעדות השונות של שבט הרא"ה על החשיבות שביציאה לישיבה. בשעה 04:00 מתכנסים כולם לשיחת הכינוס מפי ראש הישיבה. הרב נריה מדבר על הסבא והנכד, בין אם הוא נמצא בבבל, בין בארץ ישראל, בין בספרד בין באיטליה. מכיון שהיה יהודי שומר מצוות זכה הנכד להגיע לכינוס התורני בישיבה. אך אם חפצים אתם, באי הכינוס שנכדיכם אף הם יזכו להתבשר בשבועות מאווירה של תורה ויבואו לישיבה - חייבים אתם להמשיך את דרכו של הסבא, דרך התורה.

לאחר השיחה - סעודה שלישית שקטה ורגשית. האורחים מולהבים ומרגישים בקרבם את עליית הנשמה. כמובן שתפילת מעריב מושפעת מן הסעודה השלישית, ואף היא נאמרת בהתלהבות. בסיום הכינוס שוב פרצו החברים בריקוד סוער שנמשך למעלה משעה. ריקוד זה היה חותם ומסיים לכינוס כולו, ולוואי שהתלהבותם של חברי שבט הרא"ה בכינוס לא תהיה רגעית וזמנית בלבד, והיא תיחרט בקרבם לנצח, ואת תוצאותיה נראה בעז"ה ביציאה המונית לישיבה¹⁰.

10 תיאור נוסף על השפעת הכינוס על ילד נמצא בדבריו של גדליה גינזבורג באתר קיבוץ טירת צבי בקישור https://www.tiratzvi.org.il/http_new/viewpage.asp?pagesCatID=6609&siteName=tiratzvi

תיאור מהשנה שאחריה כתב הרב יוסף הרטמן¹¹:

"זכורני כשבאתי לישיבה [=כפר הרא"ה] בחג השבועות תשט"ו פנה אלי הרב נריה באולם הישיבה על הגבעה בכפר הרא"ה ושאלני: "מאין באת בחור?" - "מרמת-גן" עניתי. הוא שאל לשמי הפרטי ולמשפחתי, וכבר ידע הכל עלינו... הוסיף לחיצת-יד חמה ולבבית ואיחל "חג שמח וברוך הבא בשם ה'"! זה היה המפגש הראשון, לפני למעלה מארבעים שנה, ואנוכי נער צעיר, תלמיד בכתה ח', בין מאות נערים כמוני אשר עלו ובאו להכיר את "עולמה של הישיבה", שהייתה רחוקה מאתנו בגשמיות וברוחניות... לא אשכח כל חיי את אותן חג השבועות. הרב נריה מוקף במאות בחורים עומד ומלמד מסכת ביכורים, ולאחר-מכן רוקדים ריקודים חסידיים משולהבים עד כלות-הכוחות, ולפנות בוקר, בטרם יעלה השחר, צועדים כולם אחריו למקוה הטהרה בכפר הרא"ה! אווירה עילאית ומרוממת של "קבלת התורה בשמחה ובפנימיות" לפי מושגינו דאז"...

כשלוש שנים אחר כך חווה את הדברים הרב חנן פורת, וזכינו שברבות השנים הוא שיתף אותנו בחוויות אותן חווה מנקודת המבט של אישיותו הייחודית. אולם לא רק תיאור חוויות נתן לנו הרב חנן, אלא מבט חינוכי עמוק שבתוכו מופיע תיאור חוויותי¹². הוא פותח בהסבר סדר הבאת הביכורים:

"בתום מלחמת השחרור, אבי (השני), הרב ברוך ישר ז"ל, התמנה לשמש הרב הראשון של העיר עכו. כיוון שאז עדיין לא נוסד שם בית-ספר מתאים בכיתה ג' נשלחתי לקריית הסמוכות, ושם למדתי במסגרת דתית. בכיתה ו' נדרש פתרון אחר, ואבא, שהתוודע לקיבוצים הדתיים, כמדומני בעקבות בקשת שדה אליהו לספק מחצלאות כשרות לסוכה במקום קיצוץ סכך מהעציץ, התעניין ומצא שבטירת צבי יש כיתה מתאימה היכולה לקלוט מספר ילדים מהחוץ... הייתי גם בפנים וגם בחוץ. לכן כשהתרשמתי מאוד ב"כינוס התורני" לילדי כתות ח' בחג השבועות בישיבת בני עקיבא בכפר הרא"ה, ביקשתי מהוריי לרשום אותי להמשך לימודי בישיבה, וזאת למרות תגובות צוננות של חברי לפיתה בקיבוץ. אלו (השנתיים בכפר הרא"ה) היו שנתיים חשובות ויפות בנערותי. חברים מאותה תקופה סיפרו לי כי בְּיָמַי שישו היינו קצת מטיילים בסביבה או הולכים ברגל לים, ואני, ה"קיבוצניק", הייתי המומחה לענייני טבע וחקלאות, ככל שרכשתי בְּשָׁלוֹשׁ השנים הקודמות. ובכל זאת, לאחר שנתיים, ביקשתי לחזור לקיבוץ. ועדת החינוך דנה בכובד ראש אם לקבל את הילד שנטש באמצע התהליך החינוכי, ולבסוף הוחלט לקבלו שוב, בזכות עצמו או אולי בזכות אבות"...

11 הובא בבית משיח 0070, ניו יורק תשנ"ז, בתוך המאמר "ב-770 הרגשתי אור וחום יהודי-אמיתי" עמ' 70. תודה לרב שמריה גרשוני על ההפנייה.

12 מעט מן האור דברים עמ' 233.

סדר הבאת הביכורים המתואר בפתח פרשת כי תבוא מתועד בהרחבה בפרק שלישי של מסכת ביכורים, כמציאות חיה שנהגה בפועל בשלהי ימי בית שני. טקס זה היה רצוף אירועים חגיגיים ודרמטיים בכל שלביו: החל מהפרשת הביכורים בשדה, המשך בהתכנסות העיירות לעיר המעמד והלינה ברחובה של עיר, דרך המסלול המתפתל בהרים והגאיות ובאכה ירושלים, ועד לפגישה הנרגשת עם אנשי ירושלים, משוע ועד דל, המקדמים את פני העולים לרגל ושואלים בשלומם.

שיא המעמד היה בעליית מביאי הביכורים להר הבית כשסליהם על כתפיהם, והבאתם לעזרה לקול שירת הלויים, ומעל לכל מקרא הביכורים הפותח במילים הנפעמות: "הגדתי היום לה' אלוהיך כי באתי אל הארץ", והנפתח מעלה מעלה עד קרנות המזבח. מסלול ססגוני זה יש בו ללמד רבות על יחסה של התורה ל"הידור מצוה" ול"אמצעי המחשה" אשר נועדו להעלות את עבודת ה' מ"ממצות אנשים מלומדה" לחוויה נפשית עמוקה ועזה¹³.

כבר עמדו על נקודה זו: בנקודה זו חש הרמח"ל שהיה רגיש עד מאוד לערך החוויה והאסתטיקה בעבודת ה', ובעקבותיה כתב במסילת ישרים בביאור חלקי החסידות: אין די בעשיית המצוה לבד, אלא צריך לכבדה ולהדרה, ולהוציא ממי שלהקל על עצמו יאמר אין הכבוד אלא לבני אדם המתפתים בהבלים האלה, אך הקב"ה אינו חש לזה. וסדר העלאת הביכורים יהיה לנו לעיניים, לראות מה הוא הידורן של מצוות וכמה ראוי לנו להוסיף על גופה של מצוה. ומכאן נלמד לכל שאר מצוות שבתורה. 'ולעולם יהא ערום ביראה' לדעת להתבונן דבר מתוך דבר, לחדש המצאות לעשות נחת רוח ליוצרו.

13 וכך כתב הרב נריה עצמו [ספר ביכורי ארץ עמ' 130]: ומטעם זה, בכדי לפתוח שערי הלב לקראת החווייה הגדולה, האדירו את הבאת הביכורים - וביתר דיוק: העלאת הביכורים [כיצד מעלין את הביכורים] - ברוב פאר והדר ורוב עם [דבר שלא מצאנוהו בהבאת מעשר שני או פדיונו לירושלים]. וכבר עמד רמ"ח לוצאטו על רוב ההידור שבקיום מצוה זו, וראה אותו כבנין אב לכל המצוות שבתורה (מסילת ישרים פרק יט): 'וסדר העלאת ביכורים יהיה לנו לעיניים לראות מה הוא הידורן של מצוות, שכך שנינו: השור הולך לפניהם וקרניו מצופות זהב ועטרה של זית בראשו וכו'. עוד שם, העשירים מביאים ביכוריהם בקלתות של זהב, והעניים בסלי נצרים כו'. עוד שם, שלוש מידות בביכורים: ביכורים, תוספת ביכורים, ועיטור ביכורים וכו'. הרי לנו בהדיא כמה ראוי לנו להוסיף על גופה של מצוה כדי להדרה, ומכאן נלמד לכל שאר מצוות שבתורה'. [ועיין אהבת איתן על משנת ביכורים ג, ח מה שכתב ביישוב שאלת התוספות יו"ט מדוע לא תקנו שגם עשירים יביאו ביכוריהם בסלים של ערבה קלופה כמו העניים כדי שלא לבייש את מי שאין לו, והיינו טעמא משום שבביכורים העיטור וההידור הוא חלק מעצם המצוה]. גדולה מאוד הייתה איפה החווייה של העמידה לפני ה', והיא הרשימה עמוקות את מביאי הביכורים, במידה כל כך מרובה שהייתה עומדת לעיניו יום יום - 'יום אשר עמדת לפני ה' אלוקיך' בהביאך את ביכורי פרי אדמתך.

ומשם לדורנו. בלשון הרמח"ל נאמר גם אנו: יהיו דברים אלה לנו לעיניים, להביט בעין יפה בכל המבקשים ל"חדש המצאות" בעבודת ה' בניגון ובמחול (נוסח קרליבך דרך משל), בסיפור, ציור ורקמה, ואף בטיולים ואירועים המעוררים לאמונה, ובלבד שיהיו הדברים נעשים מתוך הקפדה על גדרי ההלכה.

ומיהו שנהג כך בדורנו? בבואי לבקש בדורנו "אדם אחד מאלף", אשר חתר "לחדש המצאות לעשות נחת רוח ליוצרו", לא למענו בלבד אלא למען הדור כולו, עולה לפני דמותו של מורי ורבי הרב משה צבי נריה זצ"ל. הרב נריה נטל על עצמו משימה זו מתוך הכרה עמוקה כי הדבר חיוני לחידוש החוויה הדתית של הדור הצעיר הגדל בארץ ישראל. זה הדור אשר לא ידע את עולם הישיבות ובתי המדרש שבגולה, ולא טעם את טעמה של החוויה החסידית שבעיירה. בהמיית לב נזכר אני בפעם הראשונה בה זכיתי להיפגש עמו וללמוד מפיו את מסכת ביכורים, בעת תיקון ליל שבועות בישיבת בני עקיבא בכפר הרא"ה. לאחר שנסתלק הרב נריה מן העולם ב"ט כסלו תשנ"ו חשתי צורך עז להעלות חוויה זו על הכתב, וקטעים ממנה מובאים בזה לפניכם:

בליל שבועות מצאתי עצמי עם עוד נערים רבים מכל קצות הארץ, יושבים צפופים בהיכל הישיבה, מנסים להחזיק מעמד בשעות הקטנות של הלילה, ולהתמודד מתוך עייפות והמולה גוברת עם לימוד מסכת ביכורים. והנה הושלך הס. על הבמה עלה הרב נריה, איש קטן קומה עטור זקן ועיניו השחורות יוקדות כאש. עמד ופתח בפרק ג' של מסכת ביכורים, והחל קורא: "כיצד מפרשין את הביכורים? יורד אדם לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה, אשכול שביכר, רימון שביכר, קושרו בגמי, ואומר: הרי אלו ביכורים". קולו היה עשיר וחם, ודרך דיבורו כאבא הממתיק סוד, משתף את בניו בסיפור מעשה מרתק המתרחש כאן ועכשיו. עקבנו עמו אחרי בן הכפר היורד לשדה לאסוף יבולו, ועלינו עמו ועם ילדיו לעיר המעמד ללון ברחובה של עיר. "שקט, דומיה" לחש קולו של הרב נריה, "כולם מכורבלים בשקי שינה נמים את שנתם. רק בוואדי מיילל תן, באופק הרחוק כבר מפציע אורה של איילת השחר". לפתע הרים הרב נריה את קולו והכריז בצהלה, כמכה בפעמון נסתר: "ולמשכים הממונה אומר: קומו נעלה ציון אל בית ה' אלוקינו". "ומה היתה התגובה" דחק בנו הרב נריה, "שמא תרעומת על ההשכמה המוקדמת?" - "אדרבה" הצטחק, "הטו אוזנכם והקשיבו לקולות הבוקעים מתוך שקי השינה. הנה פתח אחד בנעימה והשני מחרה מחזיק, וכבר עולה שירה גדולה, והד עונה לעומתה: "קומו ונעלה, קומו ונעלה, קומו ונעלה ציון". וכאן, מול עינינו המשתאות, הרים הרב נריה את

רגליו והחל מכרכר ומפזז בריקוד כנער קטן, וקולו מתרונן בשיר: "קומו ונעלה, קומו ונעלה"... לא יכולנו להישאר אדישים. קמנו ממקומנו והצטרפנו לריקוד ולשירה, והעייפות נשכחה כלא הייתה. שורות הרוקדים התפתלו בין ספסלי הישיבה שעה ארוכה, כשהרב נריה, המנצח על השירה, מהסה אותנו מידי פעם ומוביל ביד אמונה את שיירת עולי הרגל בין מצוקי הרי הגליל והרי יהודה. "השור הולך לפניהם וקרניו מצופות זהב, ועטרה של זית בראשו, החליל מכה לפניהם עד שמגיעים קרוב לירושלים". והשמחה עלתה עד השמים: "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך. עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים".

נשאתי עיני והתבוננתי ברב נריה. האש בעיניו יקדה והלכה, ומתוק היה האור שפיכה ממנו. היה ניכר בעליל ששורה הוא, בו זמנית, בשני מקומות - גם עמנו כאן בישיבה, וגם עם עולי הרגל מימי קדם. גם ער וגם חולם בעת ובעונה אחת.

ומסיים הרב חנן:

מעודי לא זכיתי לראות עד אז אדם שחי כך את המשנה, ולא ידעתי עד אז שאפשר ללמוד כך תורה, לא כאגרת ישנה ולא כחזיון רחוק אלא כשפת חיים מרתקת, שתוכה רצוף אהבה לירושלים, ופניה נשואות להגשמה, אם לא מאחז מאחזתיים...

הדגשת המימד החינוכי החווייתי כשלעצמו, ללא איזכור היות הכינוס גם כלי חינוכי לקירוב הילדים לתורה ולישיבה, נותנת אפשרות להבין את ערך הדברים במשמעותם הכפולה - גם ביטוי לדרך בעבודת ה' שחשיבותה רבה, וגם כאמצעי למטרה אחרת, שבעצם אינה אחרת כי גם היא מכוונת לחיבור הנוער לעבודת ה'.

לא רק הנוכחות בשבועות בכפר הרואה השפיעה על הנוער, אלא, במקרה אחד לפחות, אפילו רק קריאת דבריו של הרב נריה על האירוע שינתה את מסלול חייו של נער. וכך מספר הרב חיים סבתו בספרו 'שפריר חביון' על חברו שהגיע לכפר הרואה:

ציון, זיכרונו לברכה, ידע לספר מעשים, וידע גם לשמוע מעשים. הוא היה מספר לי אז על נפתולי עליית סבו לארץ מתימן ועל ילדותו כיתום בשכונת התקווה, ואני הייתי מספר לו על העיר חלב שבסוריה ועל קהיר שבמצרים, על בית מזמיל וחבורותיה. כך היינו יושבים ומספרים, עד שנשמעו נהמות מנועי הטנקים וטרטרו רשתות הקשר.

פעם אחת סיפר לי ציון:

איך הגעתי לכפר הרא"ה? ילד יתום בשכונת התקווה הייתי. אמא, זיכרונה לברכה, נפטרה עלי כשהייתי בן ארבע. סבתא טיפלה בי. סבתא רכבה על

חמור מצנעא לעדן כדי לעלות לארץ ישראל. הרבה הרפתקאות עברו עליה בדרך, וכל ממונה אזל. שלוש שנים עבדה סבתא בעדן בכל מלאכה, כדי שתחסוך ממון לאונייה המפליגה לנמל תל אביב. לאחר כמה חודשים בתל אביב ובכרם התימנים קבעו סבא וסבתא את דירתם בשכונת התקווה. אבא ירש מהם אהבה עמוקה לארץ ישראל, ומשך גם את ליבי לאהבת הארץ. אהבתי לקרוא מעשים. ברחתי ממצוקות היום אל הספרות, קראתי כל דבר שהגיע לידי, פיוט, שיר או סיפור, קטן או גדול. כשקיבלנו בבית הספר את המקראה "פסיעות" לכיתה ו', ובה דברי ספרות ישנים וחדשים, ישבתי לי לבדי על גדר אבנים בפניה אחת בשכונה, ובבת אחת בלעתי את כולה אל קרבי. שם נתקלתי ברשימה אחת של הרב משה צבי נריה, ובה תיאור נערים חוגגים את חג השבועות בגבעה בכפר הרא"ה.

התיאור הדיף ריח נעים של תפוזים, ניחוח של אדמה חומה בעמק חפר, ושובבות נערים מלאי התרגשות הרוקדים הורה במעגלים ולומדים משניות מסכת ביכורים. קראתי את הרשימה שוב ושוב, אולי מאה פעמים, ואמרתי לעצמי: בישיבה הזאת אני רוצה ללמוד. שלוש שנים חלמתי על הגבעה ועל הישיבה עם הכיפה. כשהגענו לכיתה ח' רוב חבריי מהשכונה הלכו לעבוד כשוליות במוסכים, הטובים שבהם הלכו ללמוד ללטש יהלומים במפעל של יששכר כדי לסייע בפרנסה הדחוקה של המשפחה, ואני כתבתי גלוית דואר לרב נריה וביקשתי שיקבל אותי לישיבה. אחר כמה שבועות הגיעה תשובה. מעטפה עם ציור הגבעה והכיפה, שמי כתוב עליה מלפנים, והשם משה צבי נריה מאחור. התרגשתי. הפכתי את המעטפה בידי שוב ושוב. בתוכה היה מכתב. הרב נריה הזמין אותי בחביבות להתארח בשבת בישיבה, וחתם: מצפה מאוד לראותך בביתנו. חשבתי, מאוד מצפים לי, אני ציון, שם בגבעה. באתי באוטובוס וטיפסתי מהתחנה לגבעה. מצאתי את הבית והמתנתי בפתחו בהססנות. הרב נריה פתח את הדלת לרווחה, הזמין אותי לביתו בתנועת יד רחבה, וקידם את פני בלחיצת יד אמיצה: ברוך הבא, מר ציון צדוק, אני מחכה לך. והוא הגיב לידי המהוססת ואמר: צברים צריכים ללחוץ יד אמיצה, ראה, כך!¹⁴

14 והתיאור ממשיך והולך כידי ה' הטובה על הרב סבתו בכתיבתו, ומבטא היטב את השפעתו של הרב נריה: 'נכנסה השבת לכפר, יופי של בין השמשות ננסך בו, ואני רואה טורים טורים של נערים יפים בבלורית מסורקת, לבושים חולצות לבנות ומכנסי חאקי, והם שרים יחד: אילו היה לי כוח, הייתי יוצא לשוק, הייתי מכריז ואומר: שבת היום לה'. הרגשתי שאני בעולם אחר, כל כך יפה וטהור, ולפתע פסקה השירה ובאלום שקט גמור, הרב נריה קם לדרוש. גיל הייתי בדרשותיו של הרב צוברי בשכונה, אבא היה מעריץ אותו, גאון היה, אבל הרב נריה דיבר במילים אחרות לגמרי, מילים

לסיום נציין שגם הרב נריה¹⁵ עצמו הזכיר את הכינוס בהזדמנות מסוימת ככלי ששימש לקירוב, והזכיר מי שלא עשה דברים דומים ויש לו הרהורי חרטה על כך:

יש הרהורי חרטה על אפס המעשה. אצטט דברי אחד, אשר בהכותו על חטא על מה שהם לא עשו השתמש בפסוק בצורה יפה מאוד. וכך אמר: אכן אם יוצרים "יש" - אז "יש ה' במקום הזה", אז הקדוש ברוך הוא עוזר ל"יש". אבל לצערי הוא המשיך, הדרך שלנו הייתה אחרת, "ואנכי לא ידעתי", ידעתי תמיד להגיד לא, לא לעשות את זה ולא לעשות את זה. ואילו אנחנו ברוך ה' ידענו את הסוד הגדול של הרישא, כי השם הוא במקום של ה"יש". אנחנו זכינו בעניין זה לרוח ממרום, הקדוש ברוך הוא עזר לנו להגיע לידיעה הזאת ולעשייה הזאת. כי מה עשינו? אנחנו הקימונו ישיבות בשביל נוער שאיננו רוצה ללכת לישיבות, הקימונו ישיבות בשביל אותו הנוער שלא חלם כלל על אוהלי תורה. כל ישיבה מטפלת בנוער משהוא עובר את סף הישיבה, ואילו אנחנו השקענו מאמצים להביא את הנוער לישיבה. היום מדברים על נהירה, ואילו אני עוד זוכר את הכינוס התורני בחג השבועות שהפך להיות לאחד מאמצעי המשיכה. לא פעם היינו נפגשים אחר כך עם איזה אבא שאמר לנו מה עשיתם שם לבני, הוא רוצה ללכת עכשיו דווקא לישיבה¹⁶...

כך הצליח הרב נריה זצ"ל, אדם גדול שניחן גם בגאונות חינוכית, באידאליזם ובהבנת המציאות, להשפיע על כה רבים, בבחינת טיפה ועוד טיפה שבקעו את הסלע ויצרו דורות שלמים ההולכים בדרכו. תנצב"ה.

שהיו כולן חדשות לי, מעולם לא שמעתי כמותן. לאחר התפילה מישהו מהנערים משך אותי למעגל רוקדי הורה, ואני נסחפתי. לאחר התפילה ירד איתי הרב נריה מבית המדרש. הילכנו שנינו במשעול, והוא הניח ידו על כתפי ואמר: ראה איזה ירח נפלא של ארץ ישראל ואיזה ריח עדין, אתה מריח את ריח הפרדסים? ואני ילד יתום משכונת התקווה, איש לא דיבר איתי כך עד אז...

15 ספר הציונות הדתית ב עמ' 438.

16 בקובץ מעיינות ו עמ' 247 כותב ד"ר ולק: 'אחד המנהגים האלה שאפשר לשלבם בחיי בית הספר, בעיקר בכיתות גבוהות, הוא תיקון ליל שבועות. במקום שאין תנועת נוער דתית המארגנת לימוד משותף לבילי החג בשביל חבריה, נדרש בית הספר להיות יוזם לעריכת תיקון. בארץ נוהגת ישיבת בני עקיבא שבכפר הרואה להזמין את תלמידי כיתות ח' מכל הארץ לחג השבועות לישיבה, ולכלול תכנית לימוד רצוף לבילי החג'.

